

בכורות מא

משה שווערד

1. רמב"ם הלכות תמורה פרק ד הלכה ח

ולדות הקדשים שיצאו דרך דופן, או שילדו טומטום ואנדרוגינוס וכלאים וטריפה, הרי אלו יפדו ויביא בדמיהן קרבן הראוי להביא בדמי ולד של זו.

2. לחם משנה הלכות תמורה פרק ד

[ח] ... משמע דרבינו ז"ל סובר דאפילו בלא מום נפדית שאין לך מום גדול מהם זה נראה מדלא הזכיר רבינו כאן מום כמו בחלוקה דלעיל:

3. משנה למלך הלכות איסורי מזבח פרק ב

[ו] כל מום מע"ג מום המנויין וכו' חוץ מזקן וכו' שאע"פ שאינו כשר לקרבן אינו נפדה. נראה דאם עבר והקריב זקן דפסול לפי שזקן יש לו דין מום שאינו קבוע ובמום עובר לא מצינו בשום מקום שיאמרו דאם עבר והקריב שכשר והרי גבי כהן שיש לו מום עובר קי"ל שאם עבד פסול וכמו שפסק רבינו בפ"ו מהלכות ביאת מקדש דין ב' וא"כ לגבי בהמה נמי שאם יש לה מום עובר שאם עבר והקריבה דפסולה ותשרף כדין פסולי המוקדשין וא"כ הוא הדין זקן שהרי דינו כמום עובר שהרי זקן שעבד עבודתו פסולה שהרי מנאו רבינו בפ"ז מהלכות ביאת מקדש בכלל המומים הפוסלים באדם ובבהמה וכמבואר שם ועוד שהרי כתב שם בדיון ח' יש ד' חליים אחרים כו' וסיים וכתב ואם הקריב יראה לי שהורצו ע"כ משמע דדוקא בהני הוא דאם עבר והקריב הורצו אבל כל השאר אם עבר והקריב לא הורצו. אך לא ביאר כאן רבינו שיעור הזקן שתפסל בהמה מה הוא ולכאורה נראה שהשיעור הוא שהגיעה להיות רותתת כדין האדם וכמו שפסק בפ"ז מהלכות ביאת המקדש דין י"ב וסמך בהלכות איסורי מזבח על מ"ש בהלכות ביאת המקדש לפי שהבהמה והאדם שוים הם בדינם. אך ראיתי לרבינו בפ"א מה' מעשה הקרבנות דין י"א שכתב והגדולים בבקר כו' יותר על זה הרי הוא זקן ואין מקריבין אותו ע"כ משמע

דס"ל דזקן האמור בבהמה הוא תלוי בשנים ולא דמי לאדם שאינו תלוי בשנים אלא שאני תמיה על זה דמסוגיא דפרק עגלה ערופה (דף מ"ו) מוכח דקדשים דלא כתיב בהו בן שנה אין שנים פוסלים בהם ולומר דכיון דאין פודים אותם משום זקנה מש"ה אמרינן דאין שנים פוסלים הא ליתא דכיון שכבר הכרחנו לעולם דפסולים ואם עבר והקריבן ישרפו ככל פסולי המוקדשין א"כ היכי אמרינן בהו דאין שנים פוסלים ובפ"ק דפרה מ"ב תנן וחכ"א אף בני ג' ר"מ אומר אף בני ד' וה' כשירים אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד ע"כ. והנה יש לדקדק בדברי ר"מ הללו דמדקאמר שאין מביאים זקנים מפני הכבוד משמע שאין פסולים מן התורה וכמ"ש הראב"ד הביא דבריו הרב בעל קרבן אהרן בפרשת פר כהן משיח ואילו בסוף פ"ז דבכורות ממעטינן זקן מקרא **ומאותה סוגיא מוכח דפסולו מן התורה הוא דוקא דומיא דאדם שהוא עד שירתת אבל כל שלא הגיע לשיעור זה אין פסולו כ"א מדרבנן מפני הכבוד** וכ"כ הרב בעל תיו"ט ולפי זה היה אפשר ליישב דברי רבינו דהזקן שכתב בהלכות איסורי מזבח הוא הזקן שכתב במומי הבהמה שהוא תכלית הזקנה וזה הוא פסול ולא מצד השנים אלא לפי שתש כחו. ומ"ש בהלכות מ"ה יותר על זה הוא זקן ואין מקריבין אותו לאו למימרא שהוא פסול דהא זקן דמיעט קרא אינו זקן בשנים אלא הכוונה היא דלכתחילה אין מקריבין אותו מפני הכבוד ...

4. תוספות מסכת זבחים דף נט עמוד ב

הא אזקינן להו - וגבי מומין תנן בבכורות (דף מא.) הזקן והא דאמר (באלה הדברים רבה) חיים כלכם היום קל וחומר מפריש שהתנדבו הנשיאים לשאת הארון במדבר שחיו עד שלמה שהקריבין לגבוה הוראת שעה היתה.

5. שפת אמת מסכת זבחים דף נט עמוד ב

בתוס' ד"ה הא אזקינן נראה ליישב קושייתם דהני שוורים דהיו קיימים הרבה שנים לא שייך בהו דין זקנה דאם הניחון היו קיימין עוד כמה שנים ולית כאן זקנה:

[הגהה - כן י"ל לפמ"ש המל"מ (פ"ב מה' אסוה"מ ובה' פרה פ"א) בדעת הרמב"ם דמדאורייתא שיעור זקן הוא תש כח אבל

התוס' כ' ביומא (ס"ה ע"ב) דמה"ת פסול בשנים דפר דכתי' בתורה בן שלש ולא יותר ועי' בטו"א ר"ה (י' ע"א). ע"כ הגהה]:

6. ספר איזהו מקומן

והנה תוס' זבחים נט: (ד"ס ט) הקשו אין אמרו במדרש שפריש שהתנדבו הנשיאים לשאת הארון במדבר, חיו עד ימי שלמה שהקריבין לגבוה, והרי נפסלו מטעם זקן. ותירצו דהוראת שעה היתה. וכתבו המפרשים שם (מנפ"ח, ריענ"ן, רלמ"ס) דקושית תוס' היא לשיטתם שזקן הוא פסול בשנים, אך לשיטת הרמב"ם ניחא די"ל שלא תש כוחן. וראה עוד בתו"ט (פרס פ"ח מ"ב), טו"י אבן (ר"ה י:), ושי למורא כאן.

7. רש"י בכורות דף מא/א

ומשני - כגון שאין שם אלא עד אחד בדבר או הבעלים עצמן הודו מעצמן דשוב אין נסקלין הבהמות דמודה בקנס פטור:

8. רש"י מסכת זבחים דף ע עמוד ב

נתערבו - זבחים כשרים בשור שנעבדה בו עבירה אחד באחד ומפרש ואזיל מאי היא כגון [זבחים דף עא עמוד א] שהמית את האדם על פי עד אחד או על פי הבעלים דשור שהמית על פי הבעלים איפטר ליה מסקילה דמודה בקנס פטור וכן רובע ונרבע ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים דהשתא לאו שור הנסקל הוא וליכא למימר ימותו שהרי מותרין להדיוט אם לא מפני הזבח המערב בהן ואי איפשר למכור את כולן לצורכי מין אותה זבח להקריבם שהרי פסולים להקרבה כדאמרינן בתמורה (דף כח) מן הבהמה להוציא הרובע והנרבע מן הבקר להוציא את הנעבד מן הצאן להוציא את המוקצה ומן הצאן להוציא את הנוגה מוקצה שהקצהו לצורך (תקרות) עבודת כוכבים ולא הקריבו ונעבד שעשאו עבודת כוכבים והשתחוה לו ואמרינן בפרק כל האסורין במסכת תמורה (דף כט) דמותרין להדיוט.

9. תוספות בבא קמא דף מא/ב

על פי עד אחד או פי בעלים - בריש פרק התערבות (זבחים ד' עא. ושם) ובריש פרק כל האסורים (תמורה ד' כח. ושם) פי' הקונטרס דשור אין נהרג על פי בעלים לא נוגה ולא רובע משום דמודה בקנס הוא ותימה לר"י היכן מצינו דהריגת שור הוא קנס ובפ"ק דסנהדרין (ד' י.) נמי דקאמר פלוני רבע שורי הוא ואחר מצטרפין להורגו משום דאין אדם קרוב אצל ממונו ומה בכך מ"מ יפטר מטעם דמודה בקנס ונראה דהיינו טעמא דלא מחייב על פי הבעלים אפילו יהיו ב' כגון של שני שותפין ומעידין עליו משום דאדם קרוב אצל ממונו דהא דאמרינן בסנהדרין דאין אדם קרוב אצל ממונו ה"מ כשבאין להעיד ג"כ על חברו דמתוך שנאמן על חברו נאמן גם על שורו כדמוכח סוגיא התם אבל אמר שורי נרבע לא מבעיא לן דפשיטא דקרוב אצל ממונו הוא כיון שלא בא להעיד על חברו:

10. ספר יד בנימין

וביישוב ד' רש"י ז"ל יעוי' נס' נה"ק שכי' דהנה צהריגת שור שהמית אדם יש לחייבו מטעם שני דברים, א' מלד השור בעלמו כיון שהרג אדם וש לקיים ונערת הרע מקרבך, ועוד משום הקנס לנעליו מפני שלא שמרו כראוי, ולהכי נחית רש"י ז"ל לפרש דמלכד דאין לחייב להשור מיחה מלד ונערת הרע שזה א"ח לחייב רק בשני עדים, אלא גם מלד הקנס לנעליו אין לחייבו משום דמודה בקנס פטור. וע"ע נח"י רבי שלמה מהגר"ש היימן ז"ל לנ"ק סי' ט' מש"כ ביישוב ד' רש"י ז"ל.

11. ספר איזהו מקומן

'טומטום' הוא מלשון 'אטום' שמכוסה ולא ניכר זכרות או נקבות - כ"כ רש"ב"ם ב"ב קמ:

12. תפארת ישראל - יכין מסכת בכורות פרק ו

(ק) ואנדרוגינוס. בלשון יון נקרא איש אנדרו, ואשה גינוס, ור"ל הכא שיש לו זכרות וגם נקבות [ועי' מ"ש שבת פי"ט בפירושינו סי' ל"ד]:

13. ספר איזהו מקומן

שיטות התנאים באנדרוגינוס: . . .
במשנתנו יש ג' דעות מהו אנדרוגינוס - דעת ת"ק שהוא ספק זכר ספק נקבה. דעת ר' ישמעאל שהוא ודאי זכר בעל מום [וכנמ'] מספקא אליביה אי פשיטא ליה הכי, או

מספקא ליה ואת"ל קאמר]. ודעת חכמים בתראי דהוא בריה בפני עצמה.

שם בגמ' נשלמא טומטום נמקדש לא דלמא
 נקבה היא וכו'. פירש"י דלמא
 נקבה ומקריבה לשם נכור ואינה מקדישה
 (כיון שנכור הרי קדוש מאליו) והיא אינה
 קדושה נצורה (להלך שנקבה היא) וקמיימי
חולין בעורה עכ"ל. לכאוי אמאי לא יביא על
תנאי דאם נקבה היא תהא שלמים ועכ"ל
דס"ל דטומטום פסול גם לשלמים (וכמו
שהוכיח מזה נס' ראשית ציכורים) ומטעמא
דממעטי מזכר דנעי זכר ודאי ונקבה ודאי
וכמו שפסק הר"מ בפ"ג מהל' איסומ"ז ה"י
ג', וא"כ לפי"ז ל"ל הטעם דא"א להקריב
נמקדש משום דלמא נקבה היא חיפוק ל"י
מטעם דפסול לקרבן ומשום דנעי זכר ודאי
ונקבה ודאי.
 והנראה דהנה הרמב"ם ז"ל בפ"ג מאיסומ"ז

15. תוספות בכורות דף מא/ב

ואתי קרא למעוטי ספיקא - כי האי גוונא פריך בפ' בתרא דיומא (דף עד.) גבי כוי ובכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא.) ובפ"ק דחולין (דף כב:) גבי תחלת הצהוב שבזה ושבזה ולא דמי לשאר דוכתי דמעטינן ספק מקרא לקמן בפ' בתרא (דף נח:) עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק וכן בהרת בסוף נזיר (דף סה:) ספק בהרת קדמה ספק שער לבן קדם דמעט ליה מלטהרו או לטמאן הואיל ופתח הכתוב בטהרה תחלה פעמים שהיה כך וטומטום נמי הוה שייך שפיר למעוטי שיש מהם זכר ויש מהם נקבה ופטרן הכתוב כל זמן שהוא ספק **אבל כוי ותחלת הצהוב ואנדרוגינוס כולן שויים דקמי שמיא גליא כוי אם חיה אם בהמה ואם תחלת צהוב גדול או קטן ואם אנדרוגינוס זכר או נקבה ...**

16. תוספות רא"ש על חולין דף כב/ב

איצטריך קרא למעוטי ספיקא. תימה דבפ"ק דבבא מציעא גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכן כולם פטורין ודרשינן מדכתיב העשירי עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק, וגבי ספק בהרת קדמה ללבן ספק שער לבן קדם לבהרת דרשינן בסוף נזיר דטהור מדכתיב לטהרו או לטמאן ופתח הכתוב בטהרה תחלה, **וי"ל דלא דמי דדבר שאין הפסוק יכול לברר ספק שלו כההיא דעשירי ספק וספק בהרת קדמה שפעמים הוא כן ופעמים הוא כן צריך הפסוק לברר מה דינו אם יבא ספק זה לידינו, אבל הכא אי אפשר לברר ספיקא זו של תחלת ציהוב שכל תחלת הציהוב שויים קמי שמיא גליא אם הם גדולים או קטנים הילכך לא אתי קרא למעטם מפני שהם ספק דליכא ספיקא קמיה שמיא ...**

17. המאירי על מסכת חגיגה דף ד/א

פי' שם דמי איכא ספקא קמי שמיא נראה שבטומטום לא היה להם לפרש בדרך זה מפני שהטומטום יש בו זכר ויש בו נקבה ואי אפשר לעמוד עליו בעודו סתום ומתוך כך אף מן התורה ודאי איצטריך קרא למעוטיה **אבל תחלת הציהוב אפשר לברר מן התורה אם גדול אם קטן ואין הספק אלא מצד חולשת שכלם של בני אדם**

The Chevras Daf HaYomi of the BM of KGH is planning to attend the Siyum HaShas together.

Akiva Fogel has graciously accepted the task of coordinating reservations.

Please email the number of tickets you will (or expect to) need (men and women, broken down separately) to the following email address Repicha1@yahoo.com (only).

Tickets are for you, the members of the Chevras Daf HaYomi of the BM of KGH, and the members of your immediate family.